

Översättardagbok

Anna Aronsson

En studie av mitt eget översättande av
Éilís Ní Dhuibhne

The Dancers Dancing

Examensarbete i litterär översättning, 15 högskolepoäng
Handledare: Erik Andersson och Niclas Hval

K2LIT, Akademin Valand, Göteborgs universitet 2014

Våren/sommaren 2013:

Jag hör talas om att akademien Valand ska ta upp tråden efter det nedlagda översättarseminariet på Södertörn. Det nya och det mest intressanta (för mig) är att man för första gången ska kunna söka till en litterär översättarutbildning med engelska som källspråk. Jag sätter mig för att börja med min ansökan men skjuter det på framtiden. Funderar inte ens allvarligt på vad jag skulle välja som inträdesprov.

28 augusti

Skriver till Janet, en amerikansk vän som arbetar som redaktör, och frågar om hon har några förslag på engelskspråkiga böcker som inte översatts till svenska ännu.

16 september

Janet svarar och föreslår dessa fyra böcker:

1. *Brazzaville Beach* av William Boyd
2. *The Dancers Dancing* av Éilís Ní Dhuibhne
3. *Super Sad True Love Story* av Gary Shteyngart
4. *Star of the Sea* av Joseph O'Connor

23 september

Jag bestämmer mig för att beställa en av böckerna för att provläsa om den skulle kunna vara något för mig. Oklart varför, men jag väljer Éilís Ní Dhuibhnes *The Dancers Dancing*¹, kanske delvis på grund av hennes fascinerande namn (trodde förresten då att det var en man). Hon är en irländsk författare som vanligtvis skriver noveller. Detta är en av hennes romaner, och den blev nominerad till Orange Prize året efter att den kom ut 1999. Hon skriver på både engelska och iriska och ibland, som i *The Dancers Dancing*, blandar hon in iriskan i engelskan.

27 september

Bokpaketet med *The Dancers Dancing* har landat i brevlådan under dagen, och när jag kommer hem på kvällen öppnar jag paketet direkt i hallen, med ytterkläder och skor på. Slår upp första sidan för att bara kolla och blir sedan sittande på alla saker med jacka och skor på och läser de första tio tolv sidorna rakt upp och ned. Valet är gjort. Éilís Ní Dhuibhnes språk

¹ Éilís Ní Dhuibhne, *The Dancers Dancing* (Belfast: Blackstaff Press 1999).

har knockat mig, och jag känner mig för första gången i min ansökningsvånda ivrig att få sätta igång med översättningen.

Jag läser det utvalda avsnittet i romanen gång på gång medan jag laddar för att börja översätta.

Måndag 14 – måndag 21 oktober

En vecka kvar tills ansökan ska vara inne med arbetsprov och motiverande brev. Jag sätter igång och inser på rad två i min översättning att det som jag föll så handlost för i Ní Dhuibhnes språk, nämligen det sätt hon radar upp ord i sina beskrivningar, inte är så lätt att överföra till lika dynamiska ord på svenska. Jag försöker så långt möjligt spegla Ní Dhuibhnes rytm, alliterationer och fyndiga ordval. Men det är svårt att avgöra hur fritt man kan förhålla sig och ibland också att se var Ní Dhuibhne lagt tonvikten i sina långa, långa upprädningsord av beskrivande ord. I en speciell passage skriver hon om att något är: ”Clear as muddy old mud”², och jag försöker få en liknande paradox i min svenska översättning, men mitt val faller på en omskrivning med ett omvänt led i paradoxen. Jag skriver: ”Klart som det grumligaste av korvspad”³.³ Texten är svåröversatt och jag älskar den och är samtidigt rädd för vad jag nu håller på att göra mot den.

Parallellt med översättandet, eller i slutet av översättningsprocessen, försöker jag formulera det motiverande brev som förhoppningsvis ska få mig antagen tillsammans med mitt arbetsprov. Det som efterfrågas känns långt över min kapacitet. En mening i utbildningens beskrivning av hur det motiverande brevet skulle se ut lyder:

Du ska även beskriva dina erfarenheter av litterär översättning och eventuellt annat litterärt arbete (skönlitteratur, essäistik, kritik, redaktörskap osv), av eventuella andra översättarutbildningar och litterära utbildningar, av att arbeta som översättare i vidare mening (som introduktör, uppläsare, kritiker, redaktör osv).⁴

Jag har inte så många erfarenheter att räkna upp här utan får sätta allt mitt hopp till mitt arbetsprov och min innerliga och uppriktiga önskan att få arbeta med skönlitteratur.

² Ní Dhuibhne, s.3.

³ Översättningen, s. 2.

⁴ Akademin Valand: <http://www.akademinvaland.gu.se/utbildning/program/K2LIT/ansokan/>. Hämtat 20131016.

Får iväg min ansökan dagen före sista ansökningsdag och får hoppas att posten förmår transportera mitt brev från Lund till Göteborg på ett dygn. Klump i magen av att det nu ligger i postens händer.

Tiden efter 21 oktober – väntans limbo

I förberedelse inför vad som eventuellt komma skall läser jag hela boken och inser att det kommer att finnas mycket att diskutera om jag blir antagen. Den är knäpp och underbar även om den tappar lite av det knivskarpaste ordvrängandet allt eftersom storyn rullar på. Éilís Ní Dhuibhne skriver ofta noveller om flickor på väg in i vuxenlivet. Det här är hennes första roman. Den är dock uppbyggd på ett sätt som får mig att tänka att det här på ett sätt, i alla fall första halvan av boken, är som en rad noveller som binds ihop av en röd tråd.

5 november – observationer under genomläsningen

Ní Dhuibhne använder sig av fraser och konversationer på iriska i delar av boken, när bokens huvudpersoner befinner sig på den iriska sommarskolan. Borde det översättas till något eller stå kvar på iriska? Jag antar att det är skrivet på iriska för att symbolisera det språk som varken läsaren eller barnen på sommarlägret förstår och inte förväntas förstå. Som en kod.

13 november och ett par veckor därefter

Verkligheten. Får första svaret från Antagningsenheten: struken på grund av att mitt inlämnade material inte är komplett. Så går det när man sätter sin tillit till att posten ska masa sig fram med breven i tid. Trodde jag. Deppade lite, men bestämde mig för att ringa och fråga vad jag missat (och mest för att kunna rikta all min frustration och besvikelse mot posten om min ansökan kommit sent).

När jag samlat mod till mig att ringa fick jag veta att antagningsnämnden blandat ihop min ansökan med en annan Annas. Och här trodde jag att de gick på något annat än förnamnsbasis i sitt katalogiserande av ansökningar. Måste ju vara en del Annor inom universitetsvärlden trots allt. Ja, ja. Pratade med en mycket trevlig kvinna som hade med själva ansökningen på Valand att göra, och hon sa mer eller mindre att jag fanns på listan som skulle godkännas av ... någon. Med denna vändning från att ha trott att jag sumpat mina chanser till att finnas på en lista kunde jag inte förmå mig att fråga vad det faktiskt innebar, utan nöjde mig med att finnas med. Detta ledde till en ängslig väntan på det faktiska beskedet, eftersom min hjärna hade tolkat det som sades som något slags halvgodkännande. Dock inget jag vågade andas om till någon annan.

Till slut kom i alla fall antagningsbeskedet. Därefter en massa information och de andras namn och texter. Alla verkade så erfarna och redan etablerade. Kände mig ytterst liten. Det allra mest spännande var att se vad alla andra hade använt som arbetsprov. Det var en sådan härlig blandning av steam punk, ungdomsnoveller, Orange is the New Black (jag var så avundsjuk över att jag inte tänkt på den), Tinker Taylor Soldier Spy. Vilka titlar och vilka översättningar!

3 december – Éilís Ní Dhuibhne och jag

Jag ska backa tillbaka till antagningsprovet, till bokens början och ta upp några exempel på Éilís Ní Dhuibhnes språkkraft och sätt att skriva. Det är någon rytmiskt och poetiskt över det upprepningar och alliterationer som Ní Dhuibhne använder på ett väldigt effektivt sätt i det första kapitlet. Ett kapitel som liksom några andra i början av boken hänger fritt och ger en slags filosoferande översiktsbild över Irland, irländarna och iriskan från ett "allsmäktigt" perspektiv. Dessa kapitel är de allra svåraste att översätta, och jag får till och med känslan av att boken från början inte alls var tänkt att hamna där den sedan hamnade – att boken kanske egentligen var ämnad att ligga på ett högre plan, men obönhörligen drogs tillbaka till marken där kroppen alltjämt var fast förankrad.

Their minds' eyes flew as high as this, and higher: hundreds of thousands of feet above the earth while their bodies remained glued to land.⁵

I tanken flög deras blickar så här högt och högre: tusentals meter över jorden alltmedan deras kroppar förblev förankrade vid marken.⁶

Mot slutet av första kapitlet är det som att ketchupeffekten drabbat Ní Dhuibhne och orden väller fram. Och det här avslutande stycket i första kapitlet (dock numrerar Ní Dhuibhne inte sina kapitel, och jag tror det är för att det ligger flera parallella historier här som bryter fram växelvis, i alla fall från början, så de är inte kronologiska och varje kapitel har sin egen titel som den lilla historia det utgör) kanske summerar hela boken, kanske också hela livet och den irländska identiteten. Varats förgänglighet och gång på något sätt, i vedermödor och i beståndsdelar uttryckt.

⁵ Ní Dhuibhne, s. 1.

⁶ Översättningen, s. 1.

What you can't see is what it is better not to see: the sap and the clay and the weeds and the mess. The chthonic puddle and muddle of brain and heart and kitchen and sewer and vein and sinew and ink and stamp and sugar and stew and cloth and stitch and swill and beer and lemonade and tea and soap and nerve and memory and energy and pine and weep and laugh and sneer and say nothing and say something and in between, in between, in between, that is the truth and that is the story.

Every picture tells a story.

A truism. Half true like all truisms. Half false.

The rest of the story is in the mud. Clear as muddy old mud.⁷

Här är det mycket att ta hänsyn till: rim och alliterationer, stavelseantal och själva den fysiska känslan i orden. Mastigt ord det här ”chthonic”. Jag får gå en rond med det och se vad Merriam Webster säger. Om man tittar på det svenska ”ktonisk” (grekiska i svensk tappning) verkar det användas för att beskriva grekiska gudar och betyda både: som tillhör jorden och underjordisk. Betyder *tillhör jorden* att man är under jorden? Övriga ord i Ní Dhuibhnes uppräknings är ju väldigt jordliga, världsliga. Varats sumpiga rester. Går till engelskan för att se om deras definition ger mer: Merriam Webster: ”Chthonic”: ”of or relating to the underworld.”⁸ Happ, nähepp. Tillbaka i underjorden. Provar Encyclopedia Britannica också: Inget stöd för min världsliga översättning där heller⁹. ”Chthonic” ligger på en lexikalt högre nivå i engelskan, och det får nog bli ktonisk på svenska också för att uppnå det där högre och lite svårnåbara.

Och jag var inne på den sista raden redan i samband med inträdesprovet. Hur får man till något som liknar ”Clear as muddy old mud”?

Dessutom det upprepade ”and” mellan varje ord som gör att man måste läsa det i ett långt, eskalerande andetag, och när man kommer till det rytmiska ”in between, in between, in between” vill man kunna slå takten för att ingjuta vikten och rytmen i det sagda. Det måste vara samma trumbara stavelseantal på svenska för att inte förlora effekten och för att bevara känslan av delaktighet i två olika kulturer. ”... mitt emellan, mitt emellan, mitt emellan ...”

⁷ Ní Dhuibhne, s. 3.

⁸ Merriam-Webster
<http://www.merriam-webster.com>. Hämtat 20131203.

⁹ Encyklopaedia Britannica Online
<http://www.britannica.com>. Hämtat 20131203.

Det du inte kan se är det som det är bäst att inte se: saven och gyttn och ogräset och stöket. Ett ktoniskt varrvirr av hjärna och hjärta och kök och avlopp och ven och sena och bläck och frimärke och socker och gryta och tyg och stygn och skulor och öl och läsk och te och tvål och mod och minne och ork och trängtan och gråt och skratt och fnys och säg ingenting och säg någonting och mitt emellan, mitt emellan, mitt emellan, där finns sanningen och där finns berättelsen.

Varje bild berättar en historia.

En truism. Halvsann som alla truismer. Halvfalsk.

Resten av historien finns i korvspadet. Klart som det grumligaste av grumliga korvspad.¹⁰

Jag ligger så nära originalet som jag kan för att inte missa något av Ní Dhuibhnes raka, effektiva uttryck. Jag tänker att det finns en anledning till att hon har valt att skriva så och inte på något annat sätt. Försätter mig i en situation där jag har svårt att se hur långt ifrån texten jag kan och får gå och vad jag då gör med texten. Hjälper jag läsaren att tolka det som är svårt att utläsa? Är det min uppgift eller förenklar jag Ní Dhuibhne genom att ta ifrån henne det tvetydiga eller otydliga? När jag normalt översätter mer facklitterära texter låter jag, som i livet i stort, sunt förnuft råda och skriver den raka betydelsen i stället för att "klydda". Men i skönlitteratur får en författare klydda bäst hen vill, det är ju det som är det fina med att författa själv. Friedrich Schleiermacher skrev: "Antingen får översättaren i möjligaste mån lämna författaren i fred och föra läsaren mot honom; eller så lämnar han i möjligaste mån läsaren i fred och för författaren mot honom."¹¹

Första kapitlet erbjuder en uppsjö av intressanta aspekter man som översättare måste ta ställning till. Hela kapitlet har ett tilltal. Eller ett allmänt generellt påstående. På engelska är pronomenet "you". Som översättare måste man här bestämma sig för vem som tilltalas. Är det ett du-tilltal som riktar sig till läsaren? Är det ett allmänt *man* som utgör en generell aktör? Är det ett pluralt tilltal, *ni*, till läsarna? Jag väljer ett du-tilltal.

Utöver frågan om vem första kapitlet riktar sig till så finns här också några stilistiska drag som upprepningar av verbet "see" och ofta i kombinationen "you see it" eller "what you can't see".¹² De här upprepningarna fyller en anaforsisk funktion som retorisk bindning.¹³ Här ger de kapitlet en effekt av något aningen högstämt och kanske religiöst som fungerar väl med

¹⁰ Översättningen, s. 2.

¹¹ Friedrich Schleiermacher, "Om de olika metoderna att översätta", övers. Lars Bjurman, Med andra ord (Natur och Kultur 1998).

¹² Ní Dhuibhne, s. 2-3.

¹³ Lennart Hellspong och Per Ledin, *Vägar genom texten*, s. 93, (Lund: Studentlitteratur, 1997).

den allsmäktiga berättarrösten i kapitlet. I översättningen fungerar de här retoriska bindningarna utan problem.

I det här: det du *kan* eller *inte kan se* misstänker jag också att det ligger en djupare innebörd, mer allomfattande, som anspelar på bokens dubbelnatur: ytan, det du kan se som så ofta ställs mot det inre, det du inte kan se (och som det ofta är bäst att inte se).

Kartan beskrivs som en kropp med alla sina fula detaljer som vi inte heller vill se eller visa upp. Vi vill försköna och smycka, oavsett om det gäller geografin eller fysiken eller språket.

De andra två kapitlen som ingick i det arbetsprov jag skickade är också fulla av upprepningar och ordrika, allittererande beskrivningar. I det andra kapitlet som heter ”Washing” upprepas några ord gång på gång: ”girls”, ”hair”, ”water”, ”rich”, ”foam”.¹⁴

De upprepade elementen ger en uppbyggande, rytmisk effekt som gör att man vill läsa kapitlet högt för att göra orden rättvisa. Kapitlet målar bara upp en scen, men upprepningarna antyder att det här, trots den romantiska tonen, är en försmak av något annat som är viktigt, som kommer att återkomma och få en fortsättning: ”flickor”, ”vatten”, ”hår”. Naturbeskrivningarna i kapitlet och meningen: ”They bend over the water, and over them bend great elm trees, some oaks.”¹⁵ ”De lutar sig ut över vattnet, och över dem lutar sig enorma almar och några ekar.”¹⁶ Detta visar hur små flickorna är i det stora hela. Perspektivet flyttas utåt med den här kiasmen och förstärker känslan av att flickorna (vi alla?) bara är små utsmyckningar på den stora kartan.

Det slår mig efter att ha kunnat konstatera att Ní Dhuibhne i slutet av flera av de första kapitlen släpper loss någon slags uppdämd poetisk våg att kanske det är just som hon skriver i första kapitlet om kartritarna. Hon är ju trots allt ritaren av den här textkartan:

... after strenuous efforts to be scientifically objective, often gave in at the end to a childish and thoroughly understandable desire to decorate.¹⁷

... efter mödosamma ansträngningar att vara vetenskapligt objektiva ofta gav efter för en barnslig och fullkomligt förstälilig lust att smycka.¹⁸

¹⁴ Ní Dhuibhne, s. 4.

¹⁵ Ní Dhuibhne, s. 4.

¹⁶ Översättningen, s. 3.

¹⁷ Ní Dhuibhne, s. 2.

¹⁸ Översättningen, s. 1.

Efter träff 1: början av februari 2014

Jag som var så ängslig över att alla verkade vara så erfarna. Jag insåg nästan omedelbart att min engelskgrupp bestod av så ödmjuka, välvilliga och intressanta människor man någonsin hade kunnat önska sig och att lärarna, Erik Andersson och Niclas Hval, utstrålade och nästan utsöndrade kunskap, öppenhet, ödmjukhet och storhet! Efter första helgen är min hjärna och min kropp så trött, men min ande så berikad. Engelskgruppen består av Eva Åsefeldt, Birgitta Wallin, Peter Staffansson, Lisa Linder, Helén Enqvist och Sofia Nordin Fischer. Såväl lärare som deltagare kommer i denna uppsats att omnämnas vid förnamn.

När jag läser igenom det avsnitt jag skickade som inträdesprov och som vi till en liten del hann gå igenom på vår första, trevande textgenomgång, inser jag att det ligger så mycket mer i texten än jag hade tid att uppsnappa när jag tog mig an den. Jag föll handlost för det rappa och osentimentala språket, men inser mer och mer att det sjuder av underliggande politik och kritik och värderingar och identitet. Irland kontra England, iriska kontra engelska, stad kontra land, rik kontra fattig, katolik kontra protestant, snygg kontra ful, smal kontra tjock, bra kontra dålig, vuxna kontra barn, pojkar kontra flickor osv, osv. I all oändlighet. **Allt** har en underliggande betydelse. Mitt självförtroende vacklar mellan träff ett och två. Vad är rätt och vad är fel och vem kan förklara det för mig?

Frågar Janet som rekommenderade mig boken från början om hennes åsikt kring det iriska som börjar dyka upp i boken och som man ju inte förstår ett smack av. Hon anser också att det representerar det som barnen inte förstår.

Konsulterar också danska Lita Lundquist i *Oversættelse - problemer og strategier, set i tekstlingvistisk og pragmatisk perspektiv*¹⁹. Lundquist skriver om imitativ översättning och funktionell översättning. Imitativ bygger just på att imitera författaren så troget som möjligt i såväl stil som ton och kanske tilltag och att bandet är starkast till författaren. Funktionell översättning knyter det starkaste bandet till målspråket, målgruppen och situationen. Det tolkar jag som att den funktionella översättningen anpassas mer och tas ner någon nivå där det behövs för att göra något begripligt.

Spontant känner jag att jag är imitativ. Men jag måste nog vända luppen mot mig själv och se om jag är imitativ och nära källtexten för att jag är feg eller för att det återspeglar Ní Dhuibhne bäst. Slutsats efter träff ett och luppställning av mig själv: Problemet med det första kapitlet är att det betydde så mycket under ansökningsprocessen. Mycket stod på spel

¹⁹ Lita Lundquist: *Oversættelse – problemer og strategier, set i tekstlingvistisk og pragmatisk perspektiv*. (Fredriksberg: Samfundslitteratur, 2007).

med detta kapitel och så mycket önskan och känslor fanns med i bilden. Vid bearbetningen här i februari verkar allt detta försvar av mitt hjärtebarn fortfarande väga tungt. Om jag tar ett steg tillbaka och ser på mitt arbete med aningen objektivare blick kan jag tydligt se att det här kapitlet har tendenser som jag nog måste anstränga mig för att arbeta bort. Det här kapitlet behöver frigöras och omarbetas igen! Mina ögon har varit förblindade av kärleken till texten och allt den innebär för mig i kombination med min ringa erfarenhet av skönlitterär översättning!

Nya insikter och ökad inspiration. Måste ta mig an kapitel ett igen med nyvässad blick. I hela första kapitlet kan jag se att jag fallit offer för ett överdrivet användande av possessiva pronomina tillsammans med substantiv, där man på svenska nästan uteslutande skulle ha använt bestämd form. Intressant att se att jag inte alls reagerade på det i början. Måste jämföra med någon passage längre fram i mitt översättande för att se om jag inte tvärtom blivit väldigt snabb på att eliminera alla sådana possessiviseringar av saker på svenska. Ibland kan det ju bidra med effekt: Närhet²⁰.

16 februari

Klurigheter i den del jag ska lämna in till träff 2 i Göteborg.

Det är här jag för första gången träffar på ordet Gaeltacht²¹. Gaeltacht, får man veta när man slår upp det, är namnet på ett gaeliskttalande område i Irland eller Skottland²². Ska jag bara överföra Gaeltacht till svenska i min översättning och låta intresserade läsare själva ta reda på vad det betyder om kontexten inte förklarar det tydligt nog? I dagens smartphonevärld behöver man ju inte oroa sig för att de vetgiriga behöver gå länge i ovisshet innan de googlat sig fram till allt de vill. Men får man som översättare resonera så? Om jag låter bli att alls förklara termen Gaeltacht för en svensk läsare så stänger jag kanske hen ute från information som är självklar för alla som läser boken på originalspråk. Då berövar jag läsaren på förståelse eller kräver av läsaren att hen är bekant med denna gaeliska företeelse. Är det förmädat av mig som översättare? Det är ju ett kulturspecifikt ord. Jag provar att googla gaeltacht efter svenska träffar. Jag får en del träffar som just förklarar vad gaeltacht är, så det förekommer på svenska. Rune Ingo pratar om generalisering. Att man liksom plockar ner en term som är för specifik för att bidra med nytta till en mer generell nivå som blir begripligt på målspråket i

²⁰ Lennart Hellspong och Per Ledin, *Vägar genom texten*, s. 179, (Lund: Studentlitteratur, 1997).

²¹ Ní Dhuibhne, s. 8.

²² Norstedts stora engelsk-svenska ordbok, andra upplagan (Stockholm, Norstedts, 1993).

fall där termen från målspråket inte annat än förvirrar och förvränger författarens intention.²³
Men att generalisera hade nog varit ett övergrepp här.

I mitt antagningsprov valde jag att inte tillfoga någon förklarande kommentar utan överlät åt läsaren att räkna ut vad det betyder. Det gör läsaren garanterat, tids nog, men frågan är om jag orsakar mer skada än nytta genom att inte lägga till något.

Jag provar:

Or maybe Sean O'Brien, the teacher who is organising the trip to the Gaeltacht, just did not know ...²⁴

Eller kanske Sean O'Brien, läraren som organiserar resan till Gaeltacht, bara inte kände till ...

Eller kanske Sean O'Brien, läraren som organiserar resan till det irisktalande området, gaeltachten, bara inte kände till ...²⁵

Hmm, det ser ju inte så illa ut och sticker inte ut som en framkrystad förklaring. Eller är det precis vad det gör? Kanske det borde bli så i stället. Något av det. Dessutom tog jag mig nu friheten att avlägsna versalen och lägga till en ändelse för bestämd form på gaeltachten, vilket i min mening får ordet att smälta in bättre även om det i sig inte säger mycket om man aldrig träffat på det förr.

Sean O'Brien kritiseras i bokens början, när de packar in alla resväskor i bussen, för att inte vara nog snabb. Han var ingen "Ronnie Delaney". Ronnie Delaney, en irländsk medeldistanslöpare, som var den störste irländske löparen under lång tid (kanske den störste irländske löparen någonsin). Vad ska jag göra med den jämförelsen? Gunder Hägg? Han var faktiskt samtida, mer eller mindre, och utgjorde nog i Sverige vad Delaney var i Irland. Men då anpassar jag det till svenska företeelser. Min ständiga fråga i sådana här sammanhang är om det skulle hjälpa en läsare alls att göra jämförelsen med en svensk löpare. Vet folk nuförtiden vem Gunder Hägg var? Eller ska man välja någon annan snabbhetsjämförelse som var typisk för 70-talet i Sverige: *Speedy Gonzales*. "Han var ingen Speedy Gonzales direkt." Ah, den känns så rätt för mig som växte upp på 70-talet med fladdrande Speedy Gonzales-filmer på vit skraltig duk hos en granne. Men Speedy var ju från Mexiko. Delaney en irländsk hjälte. Kanske ett magstarkt steg. Nä, kontexten är tillräcklig för att man ska förstå att Delaney var en snabb person – det får helt enkelt räcka. Jag vill ju inte sätta en sombrero på den irländska stoltheten.

²³ Ingo, Rune, *Konsten att översätta. Översättandets praktik och didaktik*, s. 287 (Lund: Studentlitteratur, 2007).

²⁴ Ní Dhuibhne, s. 8.

²⁵ Översättningen, s. 5.

17 november – skiljetecken.

När jag skriver använder jag nästan aldrig tankstreck. Ibland känns de lockande och befogade, men kommat ligger mig så mycket varmare om hjärtat. Semikolon ska vi inte prata om. Under min skoltid trummade lärarna in att semikolon liksom var något farligt och att man aldrig kunde utveckla en känsla för när de passade, och att man själv skulle passa sig för att använda dem. Den semikolonförskräckta generationen. Det är ju ett snyggt skiljetecken. Éilís Ní Dhuibhne pryder sina sidor med åtskilliga semikolon och tankstreck, komman i mängder ibland, ibland nästan inget och ibland *och* mellan vartenda ord i en uppräkningslista. *And* alltså. Skriver hon förstås. Jag får lite bekymmer. Eftersom Ní Dhuibhne inte riktigt följer vare sig skrivreglerna för engelska eller svenska – vad ska väl jag göra då?

I valet av avskiljande tecken mellan påståendesatser finns en glidande skala från **punkt**, som är starkt avskiljande, till **komma**, som är svagt avskiljande. **Semikolon** i löpande text används normalt endast mellan fullständiga huvudsatser, men det anger att dessa hänger ihop och ger en mjukare övergång mellan satserna än punkt skulle ha gjort. Med **kolon** betonas förbindelsen ännu något mera: kolon är framåtppekande. Med **tankstreck** betonas själva avbrottet.²⁶

Oj, vad allt inte blev ett dugg klarare.

Kring inskott och där det avses en paus känns det tydligare att komma är mildt, tankstreck sticker ut och parentes döljer. Tack Svenska skrivregler.²⁷ Det känns ju helt rimligt. Men min slutsats kanske får bli att det här är ett stildrag hos Ní Dhuibhne – hon använder skiljetecken för att uppnå den tätande och rappa effekt som hennes långa meningar får, och jag ska nog försöka följa Ní Dhuibhnes kommatering så långt möjligt, dock inte på bekostnad av läsbarheten – en fin balansakt.

23:e februari – godissöndag

Efter att jag tyckt mig ha knäckt gaeltachtnöten sitter jag nu med en rad nya nötter att sätta tändarna i: nötter och chokladbitar, kolor och alla möjliga godsaker. Det haglar varumärken i det här kapitlet. Fanta, Tayto, Whole Nut, Coke, Mars, Marathons, Persil, Opal Fruits, Bounty, Wall's.²⁸ Alla svenska läsare är förstås bekanta med Fanta, Coke/Cola, Bounty och Mars och även många med tvättmedlet Persil. Frågan är förstås vad man gör med resten? Här

²⁶ Svenska skrivregler s. 167.

²⁷ Svenska skrivregler s. 167

²⁸ Översättningen, s. 10.

handlar det ju om varumärken som inte finns att köpa i Sverige, men det finns motsvarande på svenska. Marathons är det brittiska namnet på Snickers, för Whole Nut finns t.ex. Tarragona, Opal Fruits kunde få vara Tutti Frutti och Wall's är numera samma företag som GB, så det hade väl gått att föregå historien lite. Det hade utan problem gått bra att hitta svenska motsvarigheter som en svensk läsare kunde relatera till på samma sätt som irländare relaterar till Tayto. Samtidigt talar ju "en påse Tayto" för sig själv och Whole Nut och Opal Fruits behöver inte försvenskas för att bli begripligt. Är det så att en försvenskning skulle vara att tillrättalägga texten och göra den lättare än den är på engelska? Eller blir det för exotiskt att behålla de engelska namnen? Tänker man mer på dem då än om de överförs till svenska? Då jag inte lyckades övertyga mig om det absoluta i någondera variant valde jag en liten mittemellan väg att gå. Jag lade till något litet förklarande ord här och var och ibland lät jag närheten till ett klart begripligt ord Mars leda tankarna i rätt riktning åt läsaren. Meningen är ju också att produktnamnen ska låta lite udda och ovanliga för de vanliga är de vi känner igen, de eftertraktansvärda som barnen i Irland inte hade tillgång till.

En annan sak som visade sig knivig här och som är det alltid på svenska är engelskans "bar". "Mars bar", "chocolate bars". Vi säger ju chokladkaka på svenska, men den är platt och större med stansade bitar. Chokladbit om den är liten. Men mars, japp, dajm och bounty. De är ... mars, japp, dajm och bounty. Men det ser lite fattigt ut. Kan du köpa två mars. Det får inte ens en pluraländelse. Marsar? Nej, det skulle eventuellt kunna slinka igenom i tal, men aldrig i skrift. Här finns ju också goldgrainkakor med, så chokladkaka blir dubbeltydigt även om man får anta att 12-13-åringar föredrar choklad i rutor framför bakade kakor.

24:e februari – ett heldagsstycke

Gårdagen flöt på hyfsat och varumärken och ovanliga beskrivningar avklarades allt eftersom. Kapitlet börjar närma sig sitt slut och då händer det igen: Ní Dhuibhne släpper loss en störtflod av ord mot mig intet ont anande översättare, och jag ägnar hela, hela dagen åt att försöka förstå styckets betydelse och försöka komma på ett sätt att ta mig an det. Så här lyder stycket på engelska:

The landscape in the delicate ether of twilight is beginning to look like all the places Irish people go to on their holidays. It has a windy, sandy, opalescent, carefree look, a happy-go-lucky few cows in a field it might rain any minute but who cares look, a bittersweet cry one

minute laugh the next emotional hopeful poignant wistful delicate damp look. A newborn baby old as the mountains prayerful look.²⁹

Herreminjeeeee.

Först och främst är det många ord och väldigt få skiljetecken att lätta upp med. Rytmen och drivet blir rusande. ”Look” är det ord som är det genomgående. Bara det är ju ett svårt ord att få in bra i en översättning. På svenska säger vi ofta att någon har *en look* av något slag, men det går ju inte här. Några ord rimmar. De första kortare orden gör att man ökar rytmen i läsningen, och när man glider över till de bindestreckshopsatta orden fullkomligt flyger man fram, och när man kommer mot slutet är det flerstaviga, konsonanttäta, svårartikulerade ord som hamras fram på raderna i ett rasande tempo och som också tätar dynamiken i stycket, stegrar intrycket och ökar emfasen. Man måste verkligen hålla tungan rätt i mun. Och avslutningsvis en paradox à la Ní Dhuibhne. En avslutande mening som liksom för det tillbaka till jorden. Flämt! Men det är en vacker, intensiv bild. Jag har fått dela upp orden och för mig själv försökt kommatöra eller i alla fall indela orden för att se vad som egentligen hör ihop med vad. Och hur i allsindar ska det bli svenska av det? Vilket ord ska kunna bära allt som look bär i engelskan? Utseende är nog enda alternativet, trots flerstavigheten:

Landskapet börjar i sin spröda skymningsdräkt se ut som alla de platser som irländare åker till på semestern. Det har ett vindpinat sandigt opalskimrande bekymmerslöst utseende, någragladystra-kor-på-ett-fält-och-kanske-det-kommer-att-regna-närsomhelst-men-vem-bryr-sig-utseende, ett-bitterljuvt-skri-ena-ögonblicket-skratt-nästa-känslomässigt-hoppfullt-gripande-tankfullt-skört-dämpat-utseende. Ett nyfött-barn-gammalt-som-bergen-bönfallande-utseende.³⁰

3 mars

Hemkommen efter träff två i Göteborg. Jag var väldigt nervös inför min genomgång över hur alla skulle reagera på mina galna meningar (se 24 februari). Först var det ingen som tog upp det, men när jag förde det på tal själv hade Niclas ett direkt svar på hur man skulle hantera en sådan här ordrad som dessutom är bestämningar till ett ord. Jag hade gjort bindestreck mellan alla ord som omfattades av de olika utseendena, men det blev så avvikande och iögonfallande då. Niclas löste det snyggare och sa att bestämningarna skulle samlas till respektive utseende med citattecken:

²⁹ Ní Dhuibhne, s. 18.

³⁰ Översättningen, s. 15 (exemplet från tidigare version)

Landskapet börjar i sin spröda skymningsdräkt se ut som alla de platser som irländare åker på semester till. Det har ett vindpinat sandigt opaliserande bekymmerslöst utseende, ”några gladystra kor på ett fält och kanske det kommer att regna närsomhelst men vem bryr sig”-utseende, ”bitterljuv gråt ena ögonblicket skratt nästa känslomässigt hoppfullt gripande längtansfullt skört dämpat”-utseende. ”Ett nyfött barn gammalt som bergen bönfällande”-utseende.³¹

Det smälter in mycket bättre även om bindestrecken på något vis piskade upp tempot på ett härligt sätt. Det här ser snyggare ut. Det känns som att det är en avundsvärd egenskap att ha samlat på sig erfarenhet så att man som Niclas kan leverera ett snabbt lösningsförslag på den här typen av uppradningar utan att tveka. Och en avundsvärd fördel för oss som liksom kan ta del av andras erfarenheter och inte behöver vänta på att den egna erfarenheten ska komma till samma insikt. Nu när jag vet vad jag ska leta efter kan jag också backa upp Niclas med Svenska skrivregler som säger: ”Man bör undvika att låta citattecken omge bara en del av ett ord. Det kan dock behövas ibland vid sammansättning. I sådana fall måste bindestreck sättas ut.”³² Full poäng till Niclas!

Éilís Ní Dhuibhne skriver ”the North of Ireland” i stället för ”Northern Ireland”. Googlar det lite nu när jag förstått att mycket signaleras i ordvalen vad gäller omstridda områden som Nordirland. På Wikipedia läser jag:

Nationalists in the region and their supporters elsewhere commonly refer to it as *The North of Ireland*, *The North-East* or *The North*. This can be used to implicitly deny British sovereignty by placing it into the rest of Ireland, at least linguistically. It does, however, contain the same geographic anomaly as it does not contain Ireland's most northerly point.³³

Så Ní Dhuibhne tar ställning med sitt val. En svensk läsare kanske är bekant med denna skillnad, men antagligen inte. Men att helt ignorera Ní Dhuibhnes medvetna val skulle vara att släta ut ett politiskt ställningstagande och generalisera något som bär betydelse för dem som uppfattar det och antagligen går rakt förbi dem som inte har en aning eller inte är intresserade. Men på svenska blir det *norra Irland*. Norra Irland kan ju förväxlas med den nordligaste delen av republiken Irland. Men det är ju i princip det namnet vill säga: att det är den nordliga delen

³¹ Översättningen, s. 15 (slutlig version).

³² Svenska skrivregler s. 167.

³³ Wikipedia: http://en.wikipedia.org/wiki/Alternative_names_for_Northern_Ireland. Hämtat 20140303.

av den irländska ön. Jag väljer det och hellre får några läsare klia sig i huvudet än att jag plattar till Ní Dhuibhnes markör när jag nu snappat upp den.

10 mars - filosoferar lite

Vi får små utdrag ur texter av Erik som vi alla översätter inför våra träffar. Första gången bestod den av en enda liten mening som inte alls verkade på något vis överdrivet konstig eller problematisk ”Last night I dreamt I went to Manderley Again”, från *Rebecca* av Daphne Du Maurier. Ändå visade det sig att av oss 7 deltagare och 2 lärare så hade vi alla valt olika verb i våra förslag till översättning. Det säger ju en del om livet som översättare. Det finns alltid minst 8 alternativ som alla låter lika bra eller bättre. Det är därför allt ibland tar en väldigt lång tid. Man kan ju känna att det är självklart vad man borde översätta ett ord med, och sedan dyker de upp, alternativ, synonymer, varianter och så sitter man där och filar och pillar och grejar med vartenda litet ord. Hade man varit avlönad på ordbasis som man ofta är som facköversättare hade det blivit skräligt, för man hade väl fått svårt att få igenom att man borde få betalt för varenda synonym man provat. Tur att det här är helt oavlönat så man slipper fundera på vad det drar in till kassan.

16 mars

Lätt i sinnet efter att ha avslutat ett svårgenomträngligt kapitel om kyrka och stat, och glad över att bussen äntligen har nått sin slutdestination, Tubber. Nu dyker det upp benämningar på iriska i texten. Det känns dock naturligt att vi inte förstår. Vi, liksom barnen, har ju just kommit fram och allt är nytt och främmande och av kontexten kan vi räkna ut vad som avses.

Ní Dhuibhniska: ”At the back of the hall, clustering around a cosy nest of chairs, table, record-player, is a group of adults: the teachers.”³⁴ Position, beskrivning av omgivning – i detalj och till slut: huvudpersonerna i meningen. Baktung informationsförmedling. Att översätta den rakt av: ”Längst bak i salen, samlade kring ett mysigt näste av stolar, bord, skivspelare, är en grupp vuxna: lärarna.” Blir väldigt snedbelastat. På svenska vill man ju gärna ha den viktiga informationen tidigt. Tema-Rema à la Hellspong och Ledin.³⁵ Man kan gärna tids- eller lägespositionera, men sedan är det dags att tala ur skägget. Om man skulle svenska till meningen helt borde det bli: ”Längst bak i salen hade lärarna samlats kring ett mysigt näste av stolar, bord och en skivspelare.”

³⁴ Ní Dhuibhne, s. 23.

³⁵ Lennart Hellspong och Per Ledin, *Vägar genom texten*, s. 84, (Lund: Studentlitteratur, 1997).

Men då tar man udden av presentationsdramaturgin i Ní Dhuibhnes version. Man måste kapa gruppen vuxna helt, för har man sagt lärare så är ju en grupp vuxna lite överflödigt. Men samtidigt är det här Ní Dhuibhnes sätt. A till B är ju inte hennes stil riktigt. D till A via ett par omvägar om C och B är mer hur hon serverar upp informationen titt som tätt. Det hade väl varit nog fräckt att beröva henne helt av denna finess. Vad översatte jag det till? Jo, just ja, gruppen vuxna fick ta på sig ansvaret för informationsbärandet, så blev det ju hyfsad balans och viss presentationseffekt kvar:

”Längst ner i salen har en grupp vuxna samlats runt ett ombonat näste av stolar, bord, skivspelare: det är lärarna.”³⁶

Det är som om Éilís Ní Dhuibhne vaknat på den ordrika sidan den dag hon skrev det här kapitlet. Det är så fyndigt och så bra. Och så svårt att översätta. Rektor Joe beskrivs på följande sätt (vi får dock inte veta förrän fyra kapitel senare att hans namn är Rektor Joe – här är han bara sitt utseende):

He is a small penguin of a man, black and white in colour: a black suit with a white shirt stretched over his tummy; a black fringe of hair giddily circling his tender white scalp; black-rimmed spectacles forming a protective palisade around his piercing black eyes.³⁷

Vad står det? Han *är* en pingvin till man. Han *är* en svart kostym med en vit skjorta över sin mage. Han *är* en svart hårlock som virar sig över hans mjälla vita skalp. Han *är* svartbågade glasögon som bildar en skyddande palissad runt hans genomträngande svarta ögon.

Det går inte för sig på svenska. Man kan väl inte vara en massa saker, det är ju inga egenskaper utan utseende och kläder/attribut. Och ögon kan säkert inte vara genomträngande, bara blickar (jag håller ofta inte med om att man inte får ge kroppsdelar övernaturliga egenskaper – det är djärvt, effektivt och uppfriskande tycker jag – men det tycker sällan kritiker och konventionen). Men Ní Dhuibhne har medvetet gett honom identitet genom utseende och attribut. Han får som sagt inget namn på många sidor än. Det här är ett stildrag. Ett sätt att visa honom ur barnens lätt skrämde perspektiv: stor, respektingivande och genomträngande. Han får nog faktiskt försöka *vara* mer än *ha* på svenska också och bli en enda lång metafor:

³⁶ Översättningen, s. 18.

³⁷ Ní Dhuibhne, s. 23.

Han är en liten pingvin till man, svart och vit till färgen, en svart kostym med vit skjorta som stramar över magen, en svart slinga hår som virar sig runt hans mjälla, vita hjässa, svartbågade glasögon som bildar en skyddande palissad kring hans genomträngande svarta ögon.³⁸

Det ska bli intressant att höra vad de andra tycker om det här stycket. Det kan nog bli väldigt varierande.

3 april

Återkommen från Göteborg efter träff 3. Delar här med mig direkt av vad de andra föreslog under träff 3 om det senaste stycket jag tampades med:

Han är en liten pingvin till man, svart och vit till färgen, MED en svart kostym med vit skjorta som stramar över magen, en svart slinga hår som virar sig runt hans mjälla, vita hjässa, svartbågade glasögon som bildar en skyddande palissad kring hans genomträngande svarta BLICK. (Birgitta)

Han SER UR SOM en liten pingvin till man, svart och vit till färgen, svart kostym med vit skjorta som stramar över magen, en svart slinga hår som OMRINGAR hans ÖMTÅLIGA, vita hjässa, svartbågade glasögon som bildar en skyddande palissad kring hans genomträngande svarta ögon. (Lisa)

Han är en liten pingvin till man, svart och vit till färgen, en svart kostym med EN vit skjorta som stramar över magen, en svart BÅRD AV hår som OMSLUTER hans mjälla, vita hjässa, svartbågade glasögon som bildar en skyddande palissad kring hans genomträngande svarta ögon. (Peter)

Han är en liten PINGVINMAN, svart och vit till färgen, en svart kostym med vit skjorta som stramar över magen, en svart slinga hår som virar sig runt hans MJUKA, vita hjässa, svartbågade glasögon som bildar en skyddande palissad kring hans genomträngande svarta ögon. (Niclas)

Han är en liten pingvin till man, svart och vit till färgen, en svart kostym med vit skjorta som stramar över magen, en svart slinga hår som virar sig runt hans mjälla, vita hjässa, svartbågade glasögon som bildar en skyddande palissad RUNT hans genomträngande svarta BLICK. (Erik)

³⁸ Översättningen, s. 18.

Han är en liten pingvin till man, svart och vit till färgen, en svart kostym med vit skjorta som stramar över magen, SVART KORT HÅR som SLINGRAR sig runt hans mjälla, vita hjässa, svartbågade glasögon som bildar en skyddande palissad kring hans genomträngande svarta ögon. (Sofia)

Han är en liten PINGVINLIK man, svart och vit till färgen, HAN HAR svart kostym OCH vit skjorta som stramar över magen, en svart slinga hår som virar sig runt hans mjälla, vita hjässa, svartbågade glasögon som bildar en skyddande palissad kring hans genomträngande svarta ögon. (Eva)

Han SER UT SOM EN liten pingvin till man, svart och vit till färgen, en svart kostym med vit skjorta som stramar över magen, en svart slinga hår som virar sig runt hans mjälla, vita hjässa OCH svartbågade glasögon som bildar en skyddande palissad kring hans genomträngande svarta ögon. (Helén)

Birgitta på vår kurs håller på att avsluta Kamila Shamsies bok ”Brända skuggor” som hon har översatt och som vi har läst och diskuterat bitar av under våra senaste seminarier. Deadline kommer närmare, och under vår sejour om hennes översättning måste det ha varit svårt för Birgitta att ta emot kommentarer och feedback nu när hon så att säga var så långt fram i processen. Då vill man nog inte höra små kommentarer om en massa subjektiva småsaker. Det var säkerligen inte så upplyftande för Birgitta, och det fick mig att tänka på det här med hur vi tar oss an texterna och var texten och processen befinner sig. I ett sådant skede är det kanske viktigare att framhäva fördelar och förstärka där det skulle kunna lyftas lite till, men att hålla igen på de nyanser som ju allt som oftast bara är en fråga om tycke och smak och där alla tycker så olika. Meningen är ju inte att någon ska känna sig tyngd efter en omgång utan hjälpt, stärkt och liksom riktad. Man knyter starka band till sin bok där man sitter och vrider och vänder på orden. Dels är det nyttigt att ta ett steg tillbaka, dels är det också nyttigt att se på helheten, vad det viktigaste budskapet är och hur det kommer fram. Mer övergripande än detalj i ett visst skede. Viktigt att ta till sig.

13 april – nu brakar det loss

Nästa kapitel, "A traditional Irish schoolhouse"³⁹, bjuder på en härlig överraskning. Första stycket är helt i sin ordning, men när stycke två tar vid läser man en mening, läser den igen, läser nästa och nästa och då fattar man vad som hänt: ordföljden har blivit omvänd eller vänd upp och ner! Vad nu? Ní Dhuibhne har skrivit på engelska med irisk ordföljd! Måste undersöka iriskans ordföljd närmare. Ordföljden är inte bara omvänd. Iriskans ordföljd är: V S O. Köper jag hus. V S O – typen finns i ungefär 5 % av jordens språk och den finns i språk som iriska, walesiska, klassisk arabiska, biblisk hebreiska, tagalog och maori.⁴⁰ Den här ordföljden och samma uttryckssätt går också att hitta i fornvenskans syntax, här i Wikipedias förklaring: "*Fick han svärdet*" behöver alltså inte vara en fråga utan kan också vara ett konstaterande. Huvudsatser inledda med verb användes främst i berättande genrer där händelseförlopp radas upp efter varandra."⁴¹ Det är otroligt intressant att läsa engelska med iriska ordföljd. Det känns dynamiskt och väldigt tilltalande. Konstigt nog. Jag väljer att följa Ní Dhuibhnes ordföljd så långt möjligt, men måste ibland vända lite på satserna för att få ihop det. Som läsare uppfattar man förstås vad som pågår, och effekten framgår med tydlighet även där det inte är helt lätt att följa källtexten.

Två meningar sticker ut:

"Put a question on him." Points Aisling to their teacher, leaning against the blackboard, a pipe being smoked by him. Is the room a-filling with pale grey, rose-scented smoke. Pulls in Orla a breath, she fine and contented. Sweet to her the scent of tobacco.

Pulls he his pipe out of his mouth and taps against the easel. Falls black tobacco, some of it still burning, on the floor, and tramples he out it with his brown shoe. A look of confusion on him.⁴²

Det är svårt att avgöra hur nära man ska följa den engelska texten här. Hur konstigt får det bli på svenska? Jag lägger mig halvvägs tror jag. Kanske jag lägger in för många småord för att underlätta läsningen och mjuka upp. Så här blir min översättning i slutändan:

³⁹ Ní Dhuibhne, s. 42.

⁴⁰ Birgitta Bokinge: 2002. Kungliga tekniska högskolan. *Ordföljd*.
<http://www.nada.kth.se/kurser/kth/2D1418/upsatser02/ordfoljd.pdf>. Hämtat 20140413.

⁴¹ Wikipedia, http://sv.wikipedia.org/wiki/Klassisk_fornsvenska. Hämtat 20150117.

⁴² Ní Dhuibhne, s. 43.

”Fråga honom.” Pekar Aisling på läraren som lutar sig mot svarta tavlan med en pipa som röks av honom. Fylls rummet av blekgrå, rosendoftande rök. Drar Orla in ett andetag, hon är nöjd och tillfreds. Söt verkar för henne doften av tobak.

Tar han sin pipa ur munnen och knackar mot tavlans kant. Faller svart tobak, en del fortfarande glödande på golvet, och trampar han på den med sin bruna sko. En förundrad min har han.⁴³

3:e maj

Den senaste träffen inledde vi med ett gemensamt seminarium. Den här soliga fredagseftermiddagen höll tyskgruppens lärare Linda Östergaard ett intro om Rosmarie Waldrop som vi läst, och sedan fördelades vi i små tvärspråkliga grupper där vi diskuterade Waldrops ”Oreducerbara skillnader” och ”Demiurgens glädje” från ”Med andra ord”.⁴⁴ Hennes texter tilltalar mig mycket och hamnade i mina händer precis när jag för mig själv konstaterat att jag måste släppa taget om källtexten tidigare för att ge översättningen en rättvis chans till eget liv. Vi pratar om det här i gruppen, och några håller med om fördelarna med Waldrops beskrivna tre faser i översättningen: först en snabb översättning nära källtexten, sedan en bearbetning av endast översättningen och sist en återblick på källtexten för att konstatera att inget förvanskats, försvunnit eller misshandlats för mycket. Några opponerar sig mot tanken på att göra en snabb grovöversättning och har svårt att ens tänka sig att lämna problem olösta och gå vidare för att inte störa översättningsflytet. Jag stannar upp ett tag när jag fastnar, men sedan markerar jag stället och går vidare för att inte helt gå i stå när det tar emot.

Såhär tycker jag att jag gör nu: Jag försöker mig på en trestegsraket i mitt översättarförfarande. Först läser jag källtexten noga flera gånger. Jag är motståndare till att inte läsa i förväg. Somliga anser att det påverkar översättningen om man inte upplever texten första gången som en läsare när man översätter. Jag tycker att det låter riskabelt. Om man missar något, är det inte större risk att man godtar det om man läser texten för första gången? Jag ser det som så att jag läser texten på engelska några gånger och sedan får texten puttra på i min hjärna tills jag sätter mig ner och översätter. Jag slår också upp många ord på engelska i förväg för att känna att jag har koll på källtexten innan jag går loss. Väl igång grovöversätter jag och kollar ofta igen upp alla ord jag tycker kan ha tvetydliga eller luddiga betydelser och trippelkollar och funderar. Sedan bearbetar jag denna version till en bättre översättning och i

⁴³ Översättningen, s. 31.

⁴⁴ Rosmarie Waldrop, 2014: ”Oreducerbara skillnader” och ”Demiurgens glädje” i Med andra ord nr. 78. Natur och Kultur.

sista skedet tar jag ännu ett steg ifrån originaltexten och låter den svenska texten styra och bli så bra som möjligt. Jag tycker att jag har gått långt ifrån mina första avsnitt då jag klamrade mig fast vid källtexten som vid en livboj.

4:e maj

Under träff fyra som vi nyss avslutat i Göteborg höll Birgitta Wallin och Annika Ruth Persson en kvällspresentation om tidskriften Karavan och om det fascinerande Indienprojekt de genomfört där de översatte från olika indiska språk till svenska via tolkar, och där alla kom nära sina författare och tolkar och upplevde helt nya dimensioner av översättning. Efter några gästföreläsare som jag inte riktigt kunnat relatera till, och som mest haft en nedslående effekt (bl.a statistik över hur lite som översätts och vad det betalar sig), så ingöt det här tro, hopp och kärlek till språk och text och översättning, och torra siffror byttes mot varma hjärtan.

Eva på min kurs uppmärksammade mig under träffen på att det egentligen blir fel att kalla det en *irisk* sommarskola då det är språket som är iriska men själva skolan förstås borde vara irländskt. Sant och riktigt, men då förlorar jag ju känslan av att det är något annorlunda. Jag väljer att uppmärksamma det, men beslutar mig också för att ignorera det, eftersom effekten känns viktigare än det språkliga, enligt min mening lätt förbisebara, felet. Tills vidare.

Jag får mycket feedback på det kapitel där ordföljden följde iriskans ovanliga ordföljd. Kanske jag har lagt mig lite för långt ifrån. Borde ha låtit det bli konstigare, som på engelska. Erik har till och med gjort en egen variant för att prova på. Den är närmare engelskan och ser proffsigare ut. Får nog bearbeta min lite mer och inte fega med någon tillrättalagd variant. Iriskan ligger som en skugga bakom engelskan och kanske skuggan måste få ha samma påverkan och skuggeffekt på svenskan också. Erik har översatt de två styckena jag använde som exempel på följande sätt:

”Ställ frågan på honom.” Pekar Aisling ut deras lärare som stödd mot svarta tavlan står med en pipa av honom rökt. Rummet är sig uppfyllande med blek grå rosdoftande rök. Indrar Orla ett andetag, nöjd och glad. Ljuv för henne är tobakens doft.

Utdrar han sin pipa ur munnen och knackar den mot staffliet. Faller den svarta tobaken, till viss del ännu brinnande, på golvet, och ut trampar han den med sin bruna sko. En min av förvirring på honom.⁴⁵

⁴⁵ Erik Anderssons översättning.

Det är intressant hur bra det känns att läsa texten på det här sättet. Kan det vara att den är annorlunda eller ligger den här ordföljden bara bra i munnen och klingar väl i öronen? Rytmiskt och poetiskt. Lite Esaias Tegner-rytmiskt: ”Väl formar den starke med svärdet sin värld, Vål flyga som örnar hans rykten.”⁴⁶

17 augusti

Inte heller på min fyrtioförsta sommar lyckades jag disciplinera mig något vidare. Men det var en så lång och varm sommar. Varje dag kunde vara den sista sommardagen så det gällde att passa på att sola och bada och njuta. Nu oroar man sig lite över att alla andra varit flitiga och förberett och efterarbetat och lagt sig flera steg före. Kanske är alla så gott som klara med sina examensarbeten. Men de är humanister. Har de inte också lekt sommarlov tro? Vi får se om någon vecka.

Jag tycker väldigt mycket om mitt första eftersommarkapitel. Boken heter som bekant *The Dancers Dancing* och äntligen ska de dansa. Kapitlet heter ”The Fairy Reel”⁴⁷ och jag tar bara bort den bestämda artikeln och en versal i min översättning av rubriken. Kapitlet handlar om dansens form och formalitet, om dansens funktion och historiska betydelse. En hyllning till dåtid och inlärda mönster, ett tydliggörande av åtskillnaden mellan kvinnor och män och de formler som utbyts i kontaktytorna däremellan. Danserna heter på iriska ”céilí” och det får förbli på iriska utan förklaring, eftersom hela kapitlet handlar om koder och dekorum som man måste vara invigd för att förstå.

Danserna påminner Orla om barndomens lekar hemma på gatan. Lekar som ”Red Rover”, ”Pussy Four Corners” och ”Kick the Can”. ”Black shoe, black shoe, show me your other black shoe!”⁴⁸ Här känns det motiverat att i alla fall se om dessa lekar har svenska motsvarigheter, för även vi lekte ju en massa lekar på skolgården när vi växte upp. Jag tycker att jag har belegg för att kalla lekarna följande: Red rover (Under-hökens-vingar-kom), Pussy four corners (Tafatt), Kick the can (Kurragömma). Black shoe, black shoe, show me your other black shoe (Bro bro breja). I någon slags dubbelgardering låter jag dock engelskan stå kvar och skriver de svenska förslagen inom parentes med pyttelitet typsnitt. Så kanske man kan välja att inte se det om man inte vill. Funktionell översättning mer än imitativ, om man ska

⁴⁶ Esaias Tegnér, Svea samt Karl XII, Sång för skånska landtvärnet, Sång för Jämtlands fältjägare, Skytten, Det eviga och Fridsroster : skaldestycken. (Minneapolis, 1890).

⁴⁷ Ní Dhuibhne, s. 57.

⁴⁸ Ní Dhuibhne, s. 59.

använda Lita Lundquist som stöd. Man kan med hjälp av funktionell översättning säkerställa att översättningen fyller samma funktion i den lästa kontexten.⁴⁹ Jag antar en målspråksorienterad strategi för att läsaren inte ska känna sig snuvad på en association till barndomslekarna då de faktiskt visar sig vara väldigt lika.

20 augusti

Tänkvärt till mig själv: Låt rytmen och drivet i texten få företräde framför den engelska kommateringen. För långa haranger förstör läsflytet och rytmen ibland. För min egen sinnesro och för översättningens bästa måste jag vaska fram vad som är det övergripande, det prioriterade med Ní Dhuibhnes bok och det som måste gå igen i min översättning. Ní Dhuibhne satsar t.ex. så glatt, vilket ger en speciell dynamik till texten, men som inte är översättarvänligt och framstår som texttätande i överkant. Kanske måste jag ibland ersätta alla komman eller okommaterade uppräkningsor med *och* eller helt enkelt dela upp det i flera meningar. Det får inte bli svårläst och knaggligt på bekostnad av flytet, drivet och rytmen. Där satte jag väl ord på det. Det viktigaste i Ní Dhuibhnes bok, och det som måste få företräde framför den direkta ordalydelsen ibland är dynamiken, flödet och lästjusningen. Ni Dhuibhnes språk verkar medvetet så späckat med tvetydigheter.

Redan från första gången pratade Erik och Niclas om att man ibland måste låta en allitteration eller ordlek gå förlorad där den står i källtexten, men att man kan kompensera med en motsvarande effekt någonstans där det gör sig bättre och faller sig naturligt på svenska. Det är en sådan där konkret sak som man måste bygga upp känslan för och stärka självförtroendet kring som översättare för att våga göra med berätt mod.

Till septemberträffen läser vi en artikel från Svenska dagbladet som Magnus Hedlund skrivit om Barbara Wright. Han hyllar hennes unika position och hennes mod, men han uttrycker också skepsis mot att avvärja dubbeltydigheter genom att som översättare bestämma sig för en viss tolkning och på så sätt göra ett val som läsaren annars hade fått göra själv eller reflektera över. Han skriver i en intressant passage:

Barbara Wright insåg att eftersom en roman är ett konstverk, så måste en god översättning också vara ett konstverk och i någon mening likvärdigt. Det blir det ju inte automatiskt, som många fortfarande tycks tro, hur ”trogen” översättningen än må vara. Det kräver ett gediget arbete av översättaren, extrem litterär lyhördhet, genomarbetade och genomtänkta tolkningar

⁴⁹ Lita Lundquist 2007:37.

och avgöranden på flera plan, estetiska, stilistiska, semantiska, lingvistiska med flera. Kanske kan meningen i ett helt stycke bäst uttryckas i en enda rad? Hur viktig är klangen, rytmen? Viktigare än ”innehållet” i just denna mening? Lika viktigt? Vad ska vägas in i avgörandet? Och översättaren måste våga, inte försiktigt ligga två, tre steg efter originalet, med lite ökad abstraktion, lite vanligare ord, lite blekare, det kan bli förödande.⁵⁰

Hedlund fortsätter också mer kritiskt om Wrights tolkningar:

... där Pinget är mångtydig eller dubbelbottnad, vilket han ofta är, väljer inte sällan Barbara Wright en tolkning och följer den. Det gör att hennes översättningar har ett jämnare flöde språkligt och stilistiskt än Pingets egen prosa. Både författare och översättare har en musikalitet i botten (Pinget spelade cello), men man kan med fog säga att Barbara Wrights språkmusik är aningen mer harmonisk än Pingets.

Om översättare och författare samarbetar må något sådant vara tillåtet, om inte, är det ett övergrepp. Översättaren berövar ju läsaren minst en tolkningsmöjlighet.

Till septemberträffen är också Kajsa Öberg inbjuden att på fredagskvällen berätta om det enorma arbetet med att översätta *Tjevengur* av Platonov, en rysk författare vars ord alltid verkar ha åtminstone en handfull underliggande betydelser och skiftningar. Kanske är det typiskt för ett språk som varit tvunget att utveckla ett kodat symbolsystem, ett sätt att kommunicera kritik och värderingar och känslor utan att egentligen säga dem rätt ut. Då rättutsägande kunde rendera i deportation, straffläger eller avrättning. Starka drivkrafter för att tänja orden till att omfatta mer än deras lexikala betydelse.

Vi har fått ut en rejäl bibba papper från Kajsa. Hennes översättardagbok, en del av hennes översättning och en del ur en kommande antologi. Först tänkte jag att jag aldrig skulle hinna läsa allt, men så snart jag började på hennes dagbok fick jag en sådan inblick i arbetet att det tvärtom genererade energi även hos mig. Jag har studerat ryska och tycker att det är fantastiskt att få ta del av översättning från ett sådant språk. Ett språk som, enligt min ringa mening, alltid erbjuder så intellektuella aspekter på mycket, om man är människa nog att uppfatta dem. Kajsa Öberg måste vara en superkvinna och superöversättare. Intellektuellt, mångtydigt och välavvägt är bara förnamnet på språket i den här boken. Den går långt över mitt förstånd. Det är oändligt intressant att läsa om hennes brottningsmatcher med det ryska

⁵⁰ Magnus Hedlund, 2014: Svenska dagbladet: "Konsten att översätta även det konstiga".
http://www.svd.se/kultur/understrecktet/konsten-att-oversatta-aven-det-konstiga_3352152.svd. Hämtat 20140922.

språket och de fina nyanserna, och det är så trösterikt att se att en så väletablerad översättare också misströstar, tvivlar och blir tvungen att tugga och slita och dra i meningarna tills de ger med sig. Det är väl i resultatet agnarna sållas från vetet dock. Herregud vilken bedrift! Jag ser så mycket fram emot den här kvällen.

10 september

Det var verkligen en upplevelse att höra Kajsa Öberg prata med sådan elektrisk energi om sitt översättande, och hon verkar så öppen och ärlig när hon beskriver arbetet. Det var en lång kväll, men den hade kunnat bli längre ändå för man ville verkligen höra allt hon hade att säga.

Jag känner mig mer tillfreds i mitt översättande och kan tycka att jag fått ett bättre flyt. Kanske det beror på källtextens karaktär, men någonstans har jag hittat vad som är viktigast, vad jag måste lägga det största krutet på. Jag hittar snabbare tonen och tycker att jag redan i första översättningsfasen tar beslut och kommer till lösningar som tidigare fick värkas fram senare i processen, om jag alls vågade gå så långt ifrån källtexten. Nu har jag ett behov av att börja om, att skärskåda det jag gjorde i våras lite. Men tiden är knapp och hösten rusar fram.

14 september

Jag glädjer mig åt att nästa kapitel är ganska smidigt att förstå och översätta. *Éilís Ní Dhuibhne* är som vanligt ordrik, och första sidan drivs av en upprepning som piskar upp tempot och ökar intensiteten i känslorna som uttrycks:

It's a lottery. It's a competition. It's a thrill. It's exciting. It's heartwarming.

It's disappointment. It's disbelief. It's misery. It's tears.

It's life. A foretaste of what's in store, the ups and the downs, the thrills and the spills, the luck, the chanciness. The joy and the pain.⁵¹

Det är ett lotteri. Det är en tävling. Det är en rysare. Det är spännande. Det är hjärtevärmande.

Det är besvikelse. Det är tvivel. Det är förtvivlan. Det är tårar.

Det är livet. En försmak av vad som komma skall: hur det går upp och ned, höga berg och djupa dalar, turen, tillfälligheten. Glädjen och smärtan.⁵²

⁵¹ *Ní Dhuibhne*, s. 66.

⁵² Översättningen, s. 48.

23 september

Orla får inga brev från sin mamma och hon oroar sig för mammans hälsa. Alla sjukdomar Orla och alla runt henne drabbats av beskrivs i boken, och Orlas mamma sägs lida av "headaches". På engelska har kvinnor alltid "headache" när det är något de inte vill göra eller om det är något de vill undvika (sex). I svenska mått mätt är huvudvärk inte en tillräckligt god anledning för något. Vi går till jobbet med huvudvärk: huvudvärk och halsont är inte sådant som hejdar oss nämnvärt. För oss behövs det en högre dimension av lidande eller i alla fall ett namn på åkommorna av högre dignitet. I svensk kontext krävs det *migrän* eller *halsfluss* för att uppnå samma status av att ha ett fullgott skäl att slippa något. Det blir en slags kulturanpassning och på ett sätt väljer jag som översättare förstås att höja ribban, men mitt argument är att en svensk läsare skulle kunna anse att det var lamt och mesigt att mammor lider av *huvudvärk*. Att det skulle vara ett svaghetstecken mer än en maktfaktor, vilket det faktiskt på sätt och vis är med migrän, för vem skulle någonsin säga emot eller kräva något av någon som lider av migrän. Huvudvärk däremot. Ta en tablett och kom igen!

I kapitlet om posten unnar jag mig en kompensatorisk anpassning då Jacquelines förkärlek för friterad mat dyker upp första gången. På engelska står det: "Even Jacqueline, with her chips and Brits and sagging old cardigan of a mother, got a letter and money on Friday."⁵³ Jag skruvar till det en aning och översätter: "Till och med Jacqueline med sina pommes fritter och sina briter och sin ruffiga gamla mamma fick ett brev och pengar på fredagen." Fyndigt, tyckte jag själv. Dock var det inte lätt att göra något åt hennes gamla kofta till mamma. Eller kan man göra något med det? Är det för platt att kalla henne ruffig? "Sagging old cardigan of a mother" är klart vassare. Orla och Aisling sätter sig gärna på höga hästar när de utfärdar sina domar om alla omkring dem. Kanske jag får komma tillbaka hit och flytta upp kommentaren ett pinnhål på elakhetsskalan. Malättna gamla mamma? Rugguggla till mamma? För det är svårt att slinka förbi med *en sliten gammal kofta till mamma*.⁵⁴ Ní Dhuibhne besjalar gärna och som jag nämnde någon gång i våras så tycker jag att det är effektivt och lite synd att det inte uppskattas på svenska, men här kan till och med jag tycka att det skaver lite väl mycket i öronen och ögonen. Det här med briter och fritter förresten. Jag tänkte att det hörde ihop med något och det gör det, men förklaringen kommer först i nästa kapitel.

⁵³ Ní Dhuibhne, s. 67.

⁵⁴ Översättningen, s. 49.

6 oktober

Det är en mening i det senaste kapitlet som gäcker mig. Den är lång och har flera inbakade satser och det är ett mickel att få ihop det på svenska. Tycker jag.

Elizabeth rules the house and the lives of its inmates with despotic efficiency and authority. If Elizabeth should die – and the threat, seldom uttered but dangled silently in the Crilly air, a sword of Damocles hanging over all the Crilly heads, is that she might, at any minute – they might as well all die too. Commit some sort of family suttee. Without Elizabeth to run them, they'll be as good as dead.⁵⁵

Problem 1: ”inmates”, interner, fångar hade ju passat bra ihop med despotisk effektivitet och auktoritet. Men på svenska är det svårt att sammanföra husets invånare med fängelsekunder under samma ordparaply.

Problem 2: Satserna. Försöker bena upp meningen. A) ”If Elizabeth should die – they might as well die too.” Det är kärnan. B) ”and the threat is that she might, at any minute.” Tidsperspektivet på hotet. C) Hur ter sig hotet då? ”Seldom uttered but dangled silently in the Crilly air.” D) Hur ser hotet ut? ”A sword of Damocles hanging over all the Crilly heads.”

Problem 3: ”Suttee” en familj kan ju inte änkebrännas. Får gå på *kollektivt familjesjälv mord*.

Om jag översätter satserna separat först. A) Om Elizabeth skulle dö – skulle de lika gärna kunna dö också. B) och hotet består i att hon skulle kunna (dö), vilken minut som helst. C) sällan uttalas utan dinglar tyst i Crillyluften. D) ett damoklessvärd som hänger över alla Crillyhuvuden.

So far so good (?). Men nu ska de knådas ihop och kavlas ut smidigt och begripligt.

”Om Elizabeth skulle dö – och hotet, som sällan uttalas utan dinglar tyst i Crillyluften, ett damoklessvärd som hänger över alla Crillyhuvuden, består i att hon skulle kunna dö, vilken minut som helst – skulle de lika gärna kunna dö också.”

Svårläst. Svårt. Knådar om och naggar i kanten. Sådär får det bli:

Om Elizabeth skulle dö – och hotet om att hon faktiskt skulle kunna dö, när som helst dessutom, ett hot som sällan yttras men som tyst dinglar som ett damoklessvärd över Crilly-huvudena – skulle det betyda att de lika gärna också skulle kunna dö.⁵⁶

⁵⁵ Ní Dhuibhne, s. 72.

Jag får se vad gruppen har att säga om denna härva. Den är, om man bortser från satsröran, väldigt underhållande, och det gäller hela kapitlet, och det säger en hel del om hierarkin i familjen Crilly och kanske i irländska hushåll generellt.

27 oktober – efter Göteborg och oktoberträffen

Jag kände mig mycket tillfreds med stycket jag lämnade in inför den här träffen. Det var en fyndigt och ordrikt kapitel och det hade en bra driv och flyt. Det var roligt att översätta och jag tycker att jag har hittat ett bra flyt nu. Det finns förstås alltid saker att diskutera och kommentera. Jag fick färre alternativ till den kluriga meningen jag skrev om häromsistens, men jag fick ett bra förslag från Eva som jag ska dela med mig av (Tack Eva!):

Om Elizabeth skulle dö – och hotet om att det faktiskt skulle kunna hända, när som helst, är ett hot som sällan yttras, men som hänger tyst över familjen Crillys huvuden som ett damoklessvärd – skulle de lika gärna också kunna dö.⁵⁷

Mat och politik hamnar i centrum här. Jacqueline matvägrar, eftersom hon tycker att Banatee ska laga pommes frites till dem. ”Cheps” får vi veta att Jacqueline säger på sin Derry-dialekt. Och nu kommer ”chips and Brits” tillbaka. Dubbelt klurigt. Här ska det framgå att Jacqueline pratar dialekt. Om jag vidhåller förra inlämningens ”britter och fritter” så försvinner det dialektala. Problem två är att Brits är en politisk markering mot de brittiska soldater och de brittlojala grupperna i Nordirland/norra Irland. Om jag kallar dem britter försvinner ju det, eftersom det är vad de vanligtvis kallas. Hur ska jag överföra de uttryck som flickorna från Nordirland använder och som skiljer sig från hur dublintjejerna talar utan att det ska verka fördummande eller simpelt? ”Brits” är i Nordirland förstås laddat, men om jag behåller det på engelska blir det bara underligt, för gemene svensk läsare är inte så insatt i värdeladdade ord från 70-talets Nordirland och det skulle sannolikt förlora sin poäng helt. Jag spinner vidare på mitt tidigare kompensatoriska val och drar det ett varv till. Jag kallar dem *brittar* och *frittar*.⁵⁸ Då blir det en viss skillnad och samtidigt framkommer det en dialektal skillnad. Jag vill inte att de ska verka dumma, och jag tycker nog att det är en fin balans, men det funkar. Dessutom driver Orla och Aisling lite med Pauline och Jacqueline och tycker att det låter roligt när de pratar.

⁵⁷ Översättningen, s. 53.

⁵⁸ Översättningen, s. 49.

Jacqueline och Pauline säger fler ord som ges som exempel på avvikande från engelskan som Orla och Aisling talar: ”Cheps. The burn. Bobby socks. Wee. Och. Terrible. Och that’s terrible.”⁵⁹ Jag blandar lite skånska och norrländska uttryck för att inte anlägga en specifik svensk dialekt på irländarna: ”Frittar. Åen. Bobbysockor. Pyttelitet. Hua. Himskt. Hua, vad himskt.”⁶⁰

Flickorna pratar om situationen i Derry, hur både brittiska militären och den lojalistiska gruppen UDA (Ulster Defence Association) hindrar folk, i det här fallet från att flytta till ett nytt hus. UDA förstår man är en grupp, men kanske det inte är tydligt att de är nordirländare som står på *brittarnas* sida. Jag lägger inte in en förklaring, men det är något jag ska ta upp på nästa träff i Göteborg. Kan man smyga in ett par förklarande ord här utan att göra våld på texten eller på läsarens medvetenhet om ”oroligheterna” i Nordirland under den här tiden. Det är en liten sak, men det ökar förståelsen mellan motsättningarna. Katoliker, protestanter, lojalister, rebeller, militärer.

Jag skrev i en notering till mig själv i februari att jag mot årets slut skulle leta upp två stycken, ett från första och ett från sista kapitlet jag översatt under året, och jämföra min egen strategi när det gäller användandet av possessiva pronomen i engelskan. Vi ska se vad vi kan hitta.

Första kapitlet:

From **your** superior angle you see it all, every inch of it, from **its** source on the side of a low hill, along **its** eager early course to where it flattens ...⁶¹

Från **ditt** förträffliga perspektiv ser du hela floden, varenda tum, från **dess** källa vid foten av en låg kulle, längs **dess** ivriga, inledande väg, till den plats där den fläker ut sig ...⁶²

Sista kapitlet:

The Derry situation, with **its** Catholics and Protestants and **its** rugged aggressiveness, **its** lack of shame about **its** problems, seems both funny and shameful.⁶³

Situationen i Derry med katoliker och protestanter och den här råa aggressiviteten, det faktum att de inte skäms för problemen, verkar både komiskt och skamligt.⁶⁴

⁵⁹ Ní Dhuibhne, s. 74.

⁶⁰ Översättningen, s. 55.

⁶¹ Ní Dhuibhne, s. 2.

⁶² Översättningen, s. 2.

⁶³ Ní Dhuibhne, s. 76.

⁶⁴ Översättningen, s. 57.

I den första meningen från bokens första kapitel har jag troget behållit vartenda possessivt pronomen. Godtroget och i avsikt att inte förlora något av Ní Dhuibhnes nyanser. Jag var helt okritisk. Det var en av de första konkreta punkterna jag kunde sätta upp på min lista över aha-upplevelser när jag började på utbildningen i Göteborg. Vi använder inte alls lika många possessiva pronomina i svenskan som i engelskan. Nu när det etablerat sig så väl hos mig känner jag mig häpen över att jag så lättsinnigt accepterade det för ett år sedan. Vissa saker behöver någon sätta ord på för att man ska se. I meningen från det sista inlämningsbidraget från november har jag inte översatt ett enda av de engelska possessiva pronomina till detsamma på svenska, utan jag har antingen tagit bort dem eller gjort bestämd form av dem, vilket är det vanligaste sättet att handskas med de engelska vanligt förekommande possessiva pronomina i översättning till svenska. Check ✓

När jag tog mig an Éilís Ní Dhuibhnes *The Dancers Dancing* var det för att hennes rika levande språk tilltalade mig så väldigt. Att översätta det visade sig vara utmanande på många plan. Min strategi var från början att hålla mig nära Ní Dhuibhne. Var jag imitativ eller feg? Jag anser att man måste vara imitativ till hög grad när man har att göra med en ordkonstnär av Ní Dhuibhnes rang. Men man måste också lyfta blicken och se vad det är utöver det lexikala som ger texten liv. I Ní Dhuibhnes fall måste själva läsbarheten, drivet och den poetiska dynamiken få en överordnad roll. De medel med vilka Ní Dhuibhne skapar drivet är det jag måste vara lyhörd för. Ní Dhuibhnes stil är speciell och den går igen på det syntaktiska planet i det att hon bygger sina meningar på ett speciellt sätt och kommaterar väldigt effektivt. Tillsammans med det lexikala uttrycket, vilka ord och vilka bilder och uttryck Ní Dhuibhne väljer skapar hon sin författaridentitet. Jag har så långt det varit möjligt försökt att följa Ní Dhuibhnes syntaktiska drag, men jag har i efterhand ibland fått ge efter för att öka läsbarheten på bekostnad av kommatering och meningsbyggnaden. Här och var har jag också gjort generaliseringar eller mindre anpassningar för att inte orsaka en passage som tycks svårgenomtränglig och vag på svenska, när den speglar något mer språk- eller kulturbetingat på engelska. Det jag ständigt har frågat mig under årets översättningsarbete är just hur fritt jag kan och borde förhålla mig till originalet – hur återger jag Éilís Ní Dhuibhne på bästa och mest rättvisa sätt i översättning till svenska?

Jag vill avsluta min översättardagbok där Éilís Ní Dhuibhne började sin roman. Jag lade nämligen aldrig så stor vikt vid den dikt som Ní Dhuibhne hade före sin roman. Det är Gerard Manley Hopkins ”Inversnaid”⁶⁵ från 1881. Kanske den i mångt och mycket speglar Ní

⁶⁵ Gerard Manley Hopkins.: *Poems*. (London. Humphrey Milford, 1918).

Dhuibhnes stil eller kanske Ní Dhuibhne identifierar sig med Hopkins stil: rim, alliterationer, ordströmmar som rullar som ett växande snöklot för varje ord det bygger på sig på sin väg. Orden har en inneboende framåtdrivande kraft och när man läser känner man hur rytmen och tempot liksom blir en puls som anger takten genom hela historien, genom hela boken.

Gerard Manley Hopkins,

Inversnaid:

This darksome burn, horseback brown,
His rollrock highroad roaring down,
In coop and in comb the fleece of his foam
Flutes and low to the lake falls home.

A windpuff-bonnet of fawn-froth
Turns and twindles over the broth
Of a pool so pitchblack, fell-frowning,
It rounds and rounds despair to drowning.

Degged with dew, dappled with dew,
Are the groins of the braes that the brook treads through,
Wiry heathpacks, flitches of fern,
And the beadbony ash that sits over the burn.

What would the world be, once bereft
Of wet and wildness? Let them be left,
O let them be left, wildness and wet;
Long live the weeds and the wilderness yet.

Tack

Det har varit ett fantastiskt lärorikt år, och jag har kommit hem från varje träff med förnyad glöd och ökat mod. Min tacksamhet gentemot Erik Andersson och Niclas Hval som så generöst och opretentiöst delat med sig av sin kunskap är oändlig! Min lycka över att få ha varit del av det här och min kärlek till hela gruppen är enorm! Ett år att minnas i eviga tider!

The Translators Translating.

Litteraturförteckning

Primär källa

Ní Dhuibhne, Eilis, 1999: *The Dancers Dancing*, Belfast: Blackstaff Press.

Sekundära källor

Bokinge, Birgitta: 2002. Kungliga tekniska högskolan. *Ordföljd*
<http://www.nada.kth.se/kurser/kth/2D1418/ uppsatser02/ordfoljd.pdf>.

Encyklopaedia Britannica Online
<http://www.britannica.com>

Google
www.google.se

Grammar book
www.grammarbook.com

Hedlund, Magnus, 2014: Svenska dagbladet: ”Konsten att översätta även det konstiga”.
http://www.svd.se/kultur/understrecket/konsten-att-oversatta-aven-det-konstiga_3352152.svd

Hellspong, Per & Ledin, Per, 1997: *Vägar genom texten*. Lund: Studentlitteratur.

Ingo, Rune, 2007: *Konsten att översätta. Översättandets praktik och didaktik*. Lund: Studentlitteratur.

Lindqvist, Yvonne, 2004: ”Analysmodell för översatta texter för examensarbetet på översättarutbildningen”.
http://www.tolk.su.se/polopoly_fs/1.58301.1321532049!/metodkompendium.pdf. Hämtad 20140510.

Lundquist, Lita, 2007: *Oversaettelse – problemer og strategier, set i tekstlingvistisk og pragmatisk perspektiv*. Fredriksberg: Samfundslitteratur.

Hopkins, Gerard Manley, 1918: *Poems*. London: Humphrey Milford.

Merriam-Webster

<http://www.merriam-webster.com>

Norstedts stora engelsk-svenska ordbok, andra upplagan, 1993. Stockholm, Norstedts.

Schleiermacher, Friedrich, 1998:"Om de olika metoderna att översätta", övers. Lars Bjurman, Med andra ord: Natur och Kultur.

Svenska skrivregler, 2008: Stockholm. Liber och språkrådet.

Tegnér, Esaias, 1890: *Svea samt Karl XII, Sång för skånska landtvärnet, Sång för Jämtlands fältjägare, Skytten, Det eviga och Fridsröster: skaldestycken*. Minneapolis, 1890.

Waldrop, Rosmarie, 2014: "Oreducerbara skillnader" och "Demiurgens glädje" i Med andra ord nr. 78: Natur och Kultur.

Wikipedia: http://en.wikipedia.org/wiki/Alternative_names_for_Northern_Ireland

Wikipedia, http://sv.wikipedia.org/wiki/Klassisk_fornsvenska.